

περί πειθαρχίας

διαδικτυακή παρουσίαση για γονείς
26.02.2021

εισαγωγή

Learning
STEPS

περί πειθαρχίας

Ακούγοντας τη λέξη πειθαρχία ίσως οι περισσότεροι από εμάς να νιώθουμε κάτι αρνητικό, το μυαλό μας να πηγαίνει σε κάτι που μας επιβάλλεται, που τις περισσότερες φορές μας πνίγει.

Η πειθαρχία που ζητάμε να δείξει ένα παιδί, συνήθως έχει το νόημα της ησυχίας και της ακινησίας, δηλαδή την παθητική υπακοή στην εντολή του ενήλικα.

Η Μαρία Μοντεσσόρι μίλησε για μία ενεργή, αυθόρμητη πειθαρχία, για εσωτερικό έλεγχο, όπου το παιδί δεν χρειάζεται την αυστηρή φωνή του ενήλικα, το φόβο της τιμωρίας ή τη δωροδοκία, για να υπακούσει.

Τη θεωρεί εσωτερική πειθαρχία γιατί η πειθαρχία είναι στη φύση του ανθρώπου όπως οι νόμοι που διέπουν το σύμπαν.

περί πειθαρχίας (συνέχεια)

Η φυσική τάξη εμφανίζεται και στη συμπεριφορά των παιδιών. Αυτή αποδεικνύει ότι ο άνθρωπος δεν γεννήθηκε «καλός» ή «κακός», καθώς η φύση, κατά τη διαδικασία της ανάπτυξης του ανθρώπου, ακολουθεί μία καθορισμένη τάξη.

Σαν να υπάρχουν «μυστηριώδεις, κρυφές εντολές» οι οποίες μπορούν να ευδοκιμήσουν μόνο αν τους δοθεί η ελευθερία για να θεωρηθούν αξιοπρόσεκτες. Αυτές οι κρυφές εντολές είναι που δημιουργούν την έμφυτη ανάγκη στο παιδί για την εξέλιξή του και είναι αυτή η ανάγκη πρέπει να βρει ικανοποίηση, μέσα σε ένα περιβάλλον.

Το να είναι ένα παιδί ά-τακτο, σχετικά με τους φυσικούς νόμους που κυβερνούν τη φυσιολογική εξέλιξή του, δε σημαίνει πως είναι κακό, δηλώνει όμως ένα είδος α-ταξίας που αφορά στους φυσικούς νόμους της ψυχικής ζωής, κατά τη διάρκεια της διαμόρφωσής της.

τα 4 μεγάλα στάδια της ανεξαρτησίας

Learning
STEPS

τα 4 μεγάλα στάδια της ανεξαρτησίας

Το παιδί μέχρι τα τρία του χρόνια περνάει από τέσσερα μεγάλα στάδια ανεξαρτησίας και κατ' επέκταση ελευθερίας.

Η **γέννηση**, η **τροφή**, η **ομιλία** και η **κίνηση** αποτελούν μια φυσική έλξη προς την ανεξαρτησία, μια ορμή.

Όλα αυτά συμβαίνουν στο πλαίσιο ενός έμψυχου και άψυχου περιβάλλοντος.

Η αγωγή του παιδιού ξεκινάει από τη γέννηση του και μέχρι τα τρία χρόνια του έχει διαμορφώσει το εγώ του.

“Η συμπεριφορά κάθε ατόμου είναι προϊόν της εμπειρίας που αποκτά από το περιβάλλον αυτό”.

1. γέννηση

Learning
STEPS

1. γέννηση

Η γέννηση θα πρέπει να ακολουθείται από τη μια μητρική αγκαλιά, ζεστασιά και ηρεμία, προστατεύοντάς το παιδί από τα πολλά ερεθίσματα. Αντίθετα, συνηθίζεται κάποιος τρίτος να το παίρνει, να το πλένει, να το βάζει κάτω από το φως, να το ντύνει και τελικά να το απομακρύνει από τη μητέρα. Εδώ, η Μαρία Μοντεσσόρι αναφέρεται στο **τραύμα της γέννησης** και υποστηρίζει τον πρώτο καιρό το περιβάλλον του παιδιού θα πρέπει:

- να έχει σωστή θερμοκρασία
- να μην έχει υπερβολικό φως και θόρυβο
- να το πιάνουμε και να το μετακινούμε ήρεμα
- να κάνουμε απαλές κινήσεις και στο μπάνιο
- να το ντύνουμε προσεκτικά και όχι βιαστικά
- να μη χωρίζουμε τη μητέρα από το παιδί
- συγγενείς και φίλοι δε θα πρέπει να φιλούν ή να παίρνουν αγκαλιά το παιδί

2. τροφή

Learning
STEPS

2. τροφή

Επόμενο στάδιο είναι η τροφή, η χαρά του να προσπαθήσει μόνο του να φάει, καθώς και η επιθυμία του να φάει μαζί μας.

Και πάλι, το περιβάλλον, ο ενήλικας δηλαδή φροντιστής, θα πρέπει:

- να επιτρέψει την προσπάθεια, παρά τη φυσιολογική δυσκολία του να τα καταφέρει
- να είναι απαλλαγμένος από το άγχος μην τυχόν και λερωθεί ή λερώσει γύρω του
- να μην επιβάλει το τάισμα
- να μην παρεμβαίνει στην ποσότητα
- να μην καταφεύγει σε διάφορες λύσεις ώστε να το ξεγελάει για να φάει

3. ομιλία

Learning
STEPS

3. ομιλία

Το τρίτο στάδιο ανεξαρτησίας είναι αυτό της ομιλίας. Από την ακινησία του σώματος και της ψυχής (δεν ξέρουμε τι συμβαίνει μέσα του), το παιδί αρχίζει να εκφράζει σιγά σιγά τον εσωτερικό του κόσμο. Από όλους τους ήχους που άκουγε, τώρα αρχίζει να αναγνωρίζει, στην αρχή απλές λέξεις ή και ήχους. Όπως και στα προηγούμενα στάδια είναι απόλυτα σημαντικό, το περιβάλλον να μην φέρνει εμπόδια:

- Να μην κοροϊδεύουμε την προσπάθειά του με το να γελάμε
- Να μην του απευθυνόμαστε με μωρουδίστικη ομιλία
- Να δίνουμε χρόνο στα παιδιά ακούγοντας αυτό που έχουν να μας πουν
- Να μιλάμε με μικρές προτάσεις και καθαρή άρθρωση, με αργό ρυθμό ομιλίας
- Να του εξηγούμε τις καθημερινές δραστηριότητες (ντύσιμο, μαγείρεμα κλπ) εντός κι εκτός του σπιτιού (φούρνος, καταστήματα, συναλλαγές,)
- Να μιλάμε στο υψος του
- Να το κοιτάμε στα μάτια όταν του απευθυνόμαστε

4. κίνηση

Learning
STEPS

4. κίνηση

Το επόμενο στάδιο ανεξαρτησίας είναι η κίνηση. Ήδη από τη γέννησή του, το παιδί προσπαθεί να αποκτήσει έλεγχο των κινήσεών του. Πρώτα θα στρίψει, μετά θα μπουσουλήσει και τέλος θα σηκωθεί στα δυο του πόδια. Αυτό αποτελεί ένα πολύ μεγάλο βήμα ανεξαρτησίας καθώς τώρα απελευθερώνει τα χέρια του. Κάνει βήματα, πέφτει, θέλει όμως να συμμετέχει, να τα κάνει όλα μόνο του, πράγμα που εμπειριέχει τόσο ενθουσιασμό όσο και έκπληξη ή φόβο, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει τη βούλησή του. Εδώ στεκόμαστε πολλές φορές μεγάλο εμπόδιο και συνήθως καταλήγουμε να το υπηρετούμε για να γίνει η όποια δουλειά σωστά ή και γρήγορα:

- Από φόβο (μην τραυματιστεί για παράδειγμα)
- Από κούραση (δεν σταματάει όλη τη μέρα)
- Από έλλειψη χρόνου
- Από τη δυσκολία μας να αποδεχθούμε πως μεγάλωσε (θέλουμε να συνεχίσει να είναι το μωράκι μας)

Ωστόσο η κίνηση αναπτύσσει το παιδί, το κουράζει δημιουργικά και τελικά το ηρεμεί. Όχι οποιαδήποτε κίνηση, αλλά αυτή που έχει σκοπό, συντονισμό, και έχει προέλθει από την ανάγκη του ίδιου του παιδιού.

Βασικές Αρχές της Μοντεσσοριανής προσέγγισης

Learning
STEPS

Βασικές Αρχές της Μοντεσσοριανής προσέγγισης

Όταν ένα παιδί αφοσιωθεί σε μία δραστηριότητα, είτε γιατί του προσφέρθηκε κάτι ή επειδή βρήκε το ίδιο το παιδί ενδιαφέρον σε κάτι, τότε έχουμε **μία ιερή στιγμή που δεν πρέπει να διακοπεί αλλά πρέπει να προστατευτεί.**

Η Μαρία Μοντεσσόρι λέει ότι ο νους χρειάζεται κάποιο χρονικό διάστημα κατά το οποίο να ενδιαφερθεί, να κινητοποιηθεί, να ζεσταθεί και να κάνει κάποια χρήσιμη εργασία.

Αν εκείνη την ώρα διακόψουμε ένα παιδί όχι μόνο χάνεται μία ωφέλιμη εργασία αλλά η διακοπή δημιουργεί μια δυσάρεστη αίσθηση όμοια με την κόπωση.

Βασικές Αρχές της Μοντεσσοριανής προσέγγισης (συνέχεια)

Επίσης και η ενασχόληση με ακατάλληλη εργασία (που έχει προσφερθεί από τον ενήλικα χωρίς να ενδιαφέρει το παιδί) έχει την ιδιότητα να δημιουργεί αυτό το δυσάρεστο αίσθημα κόπωσης.

Αντίθετα, η κατάλληλη εργασία (που έχει τραβήξει την προσοχή του παιδιού) προσφέρει ιδιαίτερη ικανοποίηση και μειώνει την κούραση που εκφράζεται με ενόχληση.

Η Μαρία Μοντεσσόρι δίνει 3 βασικές αρχές για τους γονείς ώστε να βρουν τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης των παιδιών τους: σεβασμός, υποστήριξη και προσοχή.

- **εμπιστοσύνη**

Η πρώτη και πιο σημαντική αρχή είναι να σεβόμαστε όλες τις λογικές μορφές δραστηριότητας με τις οποίες απασχολείται το παιδί και να προσπαθήσουμε να τις κατανοήσουμε. Η τάση μας είναι να αγνοούμε αυτές τις συνηθισμένες εκφράσεις της ζωής που φανερώνουν τις εσωτερικές ορμές που το σπρώχνουν να αναπτύξει την ενεργητικότητα του. Συνήθως παρατηρούμε τις αρνητικές συμπεριφορές. Αυτό που η Μαρία Μοντεσσόρι μας παρακινεί να κάνουμε, είναι να πιστέψουμε σε όλο το καλό που είναι κρυμμένο στα βάθη της παιδικής ψυχής και να προετοιμαστούμε να το αναγνωρίσουμε με στοργή. Με αυτόν τον τρόπο θα αρχίσουμε να εκτιμούμε το παιδί και θα φτάσουμε σε μία λογική κατανόηση αυτών των πολύτιμων φυσικών εκδηλώσεων.

- **ενθάρρυνση**

Η δεύτερη αρχή είναι να υποστηρίξουμε όσο γίνεται περισσότερο την επιθυμία του παιδιού για δραστηριότητα, όχι να το υπηρετούμε, αλλά να του επιτρέψουμε να γίνει ανεξάρτητο. Η πραγματική βοήθεια δεν πρέπει να προσφέρεται για ανούσια, άχρηστα ή αυθαίρετα πράγματα, αλλά να ανταποκρίνεται στις προσπάθειες του πνεύματος του παιδιού. Κατανοώντας τη φύση του παιδιού, σεβόμαστε την ενστικτώδη δραστηριότητά του.

• σεβασμός

Η τρίτη αρχή είναι ότι πρέπει να είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί στις σχέσεις μας με τα παιδιά γιατί είναι πολύ ευαίσθητα (περισσότερο απ' όσο πιστεύουμε) στις εξωτερικές επιρροές. Αν δεν έχουμε την πείρα ή αν υπάρχουν προκαταλήψεις μέσα μας και δεν μπορούμε να διακρίνουμε τις ωραίες και λεπτές εκφράσεις της ζωής του παιδιού ή αν δεν ξέρουμε πώς να τις σεβαστούμε τότε, τις αντιλαμβανόμαστε μόνο όταν εκδηλώνονται βίαια. Η βοήθεια μας τότε φτάνει πολύ αργά.

- Το βλέπουμε συχνά να ξεσπά σε κλάματα και τότε μόνο σπεύδουμε να δούμε τι του συμβαίνει.
- Καταφεύγουμε σε δωροδοκίες ώστε να σταματήσει την αρνητική συμπεριφορά
- Το χαϊδολογούμε υπερβολικά
- Αντίθετα, μπορεί λανθασμένα να πιστεύουμε πως αν χαϊδολογούμε και παρηγορούμε τα παιδιά κινδυνεύουμε να το παρακάνουμε και να μας πάρουν τον αέρα

- **Τι μπορούμε να κάνουμε:**

Αυτά τα δάκρυα που φαίνονται χωρίς αιτία, αρχίζουν πριν το παιδί εθιστεί στα χάδια μας. Είναι τα δάκρυα αγωνίας από την οποία υποφέρει. Το παιδί έχει ανάγκη από ηρεμία για να χτίσει την εσωτερική του ζωή. Αντίθετα εμείς το διαταράσσουμε από τις συνεχείς παρεμβάσεις μας, του δίνουμε με ταχύτητα ή και σε ποσότητα τόσα ερεθίσμα και εντυπώσεις, που δεν έχει το χρόνο να τις απορροφήσει. Τότε το παιδί κλαίει όπως θα έκλαιγε αν ήταν πεινασμένο ή αν είχε παραφάει και ένιωθε πεπτική διαταραχή. **Οφείλουμε λοιπόν να παρηγορήσουμε το παιδί γιατί οπωσδήποτε παραμελήσαμε κάποια πραγματική ανάγκη του.**

Τα εμπόδια που βάζουμε σε αυτά τα βασικά στάδια, βάζουν με τη σειρά τους το λιθαράκι στο χαρακτήρα του παιδιού... **το παιδί που του έχει δοθεί η ελευθερία να δράσει είναι ήρεμο, καλοσυνάτο, γεμάτο περιέργεια και με χαρά θα ανταποκριθεί σε κάτι που του ζητάμε.**

τα 3 στάδια ανάπτυξης της θέλησης

Learning
STEPS

- **τα 3 στάδια ανάπτυξης της θέλησης**

Το **πρώτο** είναι ένα **υποσυνείδητο** στάδιο, όπου η νοημοσύνη του παιδιού περνάει από την κατάσταση της αταξίας, στην τάξη με τη βοήθεια κάποιας εσωτερικής παρόρμησης. Αυτό είναι μία τέλεια εξωτερική πράξη αλλά επειδή βρίσκεται ακόμα έξω από το πεδίο του συνειδητού, δεν επαναλαμβάνει με τη θέλησή του αλλά το σπρώχνουν εσωτερικά κίνητρα (το παρατηρούμε μέχρι το πρώτο έτος).

Το **δεύτερο** στάδιο είναι κάπου ανάμεσα στο πρώτο και το έκτο έτος της ηλικίας ενός παιδιού. Αυτή η ώθηση από την εσωτερική ορμή γίνεται όλο και λιγότερη γιατί ξεδιπλώνει τη **συνειδητότητά** του (ωριμάζει νευρολογικά). Είναι τότε που η θέλησή του το βοηθάει να αναπαράγει και να καθιερώνει πράξεις (π.χ. το περπατημα, όπου επαναλαμβάνοντας βήματα θέλει, προσπαθεί και καταφέρνει να περπατήσει).

Τέλος, το **τρίτο** στάδιο κατά το οποίο η θέληση του μπορεί να προκαλέσει πράξεις και να ανταποκριθεί σε εντολές.

τα 3 στάδια ανάπτυξης της υπακοής

- **τα 3 στάδια ανάπτυξης της υπακοής**

Στην **πρώτη** περίοδο της εσωτερικής αταξίας, το παιδί δεν είναι έτοιμο, ώριμο, σωματικά και νευρολογικά, δεν υπακούει, στην ουσία δεν ακούει και δεν κατανοεί τις εντολές.

Στη **δεύτερη** περίοδο το παιδί θα ήθελε να υπακούσει και φαίνεται να κατανοεί την εντολή, μα δεν μπορεί ή τουλάχιστον δεν καταφέρνει πάντα, να υπακούσει. Άρα δεν είναι έτοιμο να υπακούσει και δεν γνωρίζει τη χαρά της υπακοής.

Στην **τρίτη** περίοδο, ανταποκρίνεται αμέσως και με ενθουσιασμό και καθώς τελειοποιείται στις δραστηριότητες, βρίσκει ευτυχία στην ικανότητα του να υπακούει.

Αυτή η τάξη, που αντικαθιστά το χάος της νόησης, βοηθάει το παιδί να αναπτυχθεί διανοητικά και ηθικά.

Είναι αυτή η ικανότητα να ζει κανείς ελευθερος μαζί με τους άλλους.

Τα θεμέλια αυτής της ικανότητας είναι η εργασία και η ελευθερία.

Είμαστε, τα εμπόδια που αντιμετωπίσαμε ή οι ελευθερίες που χαρήκαμε!

στα μοντεσσοριανά
σχολεία...

Learning
STEPS

οι δασκάλες

Εκπαιδευμένες δασκάλες, όχι μόνο στη χρήση και τη γνώση του υλικού, έχουν πλήρως συνειδητοποιήσει τη σοβαρότητα της δουλειάς τους με τα παιδιά, γνωρίζουν για την ανάπτυξη του παιδιού και πάνω απ' όλα και πάνω απ' όλα να έχουν αγάπη, το βλέμμα τους να βλέπει με αγάπη.

Η γνώση της δασκάλας για το παιδί, το υλικό της τάξης και ο χρόνος που δίνει η δασκάλα στο κάθε ένα ώστε να έχει την ευκαιρία του και να ξεκλειδώσει, είναι οι βασικές συνθήκες της μοντεσσοριανής τάξης.

οι δασκάλες (συνέχεια)

- Η δασκάλα κινείται αθόρυβα και αργά
- Παρατηρεί με τέτοιο τρόπο ώστε όποιο παιδί τη χρειαστεί ή την καλέσει να κάνει αμέσως αισθητή την παρουσία της
- Αντίθετα, όσα δεν την έχουν ανάγκη, είναι σαν να μη τη βλέπουν καθόλου
- Παρατηρεί το ενδιαφέρον ενός παιδιού ή μιας ομάδας παιδιών και θα ετοιμάσει μια σχετική δραστηριότητα
- Θέτει απο την αρχή ξεκάθαρα όρια και συνήθειες ως προς τη λειτουργία της τάξης
- Γίνεται προστάτης των παιδιών που δουλεύουν με ηρεμία, που δείχνουν προσπάθεια ή που είναι συγκεντρωμένα
- Σταματάει το κακό. Χωρίς αυταρχισμό, με λύσεις που έχουν να κάνουν με το γεγονός και όχι με ποινές
- Παρατηρεί
- Όσο ανεξαρτητοποιείται η τάξη και τα παιδιά συμμετέχουν, τόσο ελαττώνει τη συμμετοχή της

τα παιδιά

- Τα παιδιά έχουν λαμπερά μάτια, χαρούμενο παρουσιαστικό, μεταξύ τους γίνονται ζωντανες συζητήσεις και είναι έτοιμα να προσκαλέσουν άλλους να παρακολουθήσουν την εργασία τους.
- Κάνουν τους επισκέπτες να αντιλαμβάνονται ότι αυτά τα παιδιά είναι κύριοι του σπιτικού τους.
- Δείχνουν ενθουσιασμό για τη δασκάλα τους, με αγκαλιές και φιλία επειδή ξέρουν ότι μπορούν να εκφράσουν τα αισθήματά τους χωρίς αναστολές.

τα παιδιά (συνέχεια)

Ποιά είναι η συνηθισμένη συμπεριφορά τετράχρονων ή και τρίχρονων παιδιών; Παιδιά που φωνάζουν, δεν ικανοποιούνται με τίποτα, γκρινιάζουν και συνέχεια χρειάζονται να τα εξυπηρετούν οι μεγάλοι.

Αντίθετα, τα παιδιά μοντεσσοριανής αγωγής, αυτά που είναι κύριοι του σπιτικού τους (εσωτερικού και εξωτερικού), οι δασκάλες τους ή οι γονείς τους σίγουρα δε χρειάστηκε να τους επιβληθούν με διαταγές, τιμωρίες, ή δωροδοκίες. Αυτές οι μέθοδοι είναι ανώφελες, και δίνουν μονάχα μια ψευδαίσθηση αποτελεσματικότητας. Το παιδί συνηθίζει, και αυτό δεν έχει τελειωμό.

Οι αρχές της πειθαρχίας βρίσκονται στην εργασία, ωστόσο στην εργασία που δεν έχει δοθεί τυχαία.

τα παιδιά (συνέχεια)

Σε μία ορισμένη στιγμή το κάθε παιδί ενδιαφέρεται με πάθος για ένα συγκεκριμένο έργο. Το βλέπουμε ότι επιμένει, ότι συγκεντρώνεται, και ότι ασχολείται με την ίδια άσκηση. Δουλειά, επανάληψη, συγκέντρωση. Είτε πλένει πιάτα, είτε κάνει πολλαπλασιασμό, είτε αγγίζει δύο κομμάτια ύφασμα, το παιδί θα ολοκληρώσει τη δραστηριότητα χαρούμενο, ευχαριστημένο, ικανοποιημένο.

Όταν του επιτρέπεται να ασχοληθεί με αυτό που ζητάει το μέσα του, αναπτύσσει τη βούλησή του ενώ η επανάληψη και η επιμονή, αναπτύσσουν τη θέλησή του.

στα μοντεσσοριανά
σπίτια...

η «ανακάλυψη του παιδιού»

Ας είμαστε οι οδηγοί των παιδιών μας. Δεν χρειάζονται ούτε αφεντικό, ούτε υπηρέτη.

«Η ελευθερία του παιδιού πρέπει να έχει ως όριο το συλλογικό συμφέρον της κοινότητας στην οποία κινείται. Η μορφή του εκφράζεται με αυτό που αποκαλούμε καλούς τρόπους και καλή συμπεριφορά. Είναι καθήκον μας, τότε, να προστατεύουμε το παιδί από το να κάνει οτιδήποτε μπορεί να προσβάλει ή να βλάψει άλλους και να ελέγξουμε τη συμπεριφορά που είναι ανάρμοστη και αγενής. Όμως, όσον αφορά σε όλα τα άλλα, κάθε δράση που έχει ένα χρησιμοσκοπό, όποιος κι αν είναι αυτός και με οποιαδήποτε μορφή κι αν εκφράζεται, πρέπει όχι μόνο να επιτρέπεται αλλά και πρέπει να παρακολουθείται: αυτό είναι το βασικότερο σημείο».

Δρ Μαρία Μοντεσσόρι, *Η ανακάλυψη του παιδιού*

οδηγίες πλεύσης...

Learning
STEPS

θέτουμε όρια από νωρίς...

να είναι σαφή

- Ορίζουμε μερικούς βασικούς κανόνες του σπιτιού μας
- Είμαστε συνεπείς σχετικά με τα όρια

να υπάρχει αγάπη στα όριά μας

- Χαμηλώνουμε στο ύψος του παιδιού
- Χρησιμοποιούμε καθαρή και στοργική φωνή
- Το κοιτάμε στα μάτια όταν του απευθυνόμαστε
- Διαχειριζόμαστε πρώτα το δικό μας θυμό
- Δείχνουμε σεβασμό και κατανόηση εάν το παιδί είναι λυπημένο ή απογοητευμένο
- Είμαστε εκεί για να το κρατήσουμε ή να σιγουρευτούμε πως θα είναι ασφαλές εάν χάσει τον έλεγχο

θέτουμε όρια από νωρίς... (συνέχεια)

να είναι λογικά

- Να συνδέονται με την ασφάλεια του παιδιού, το σεβασμό για τους άλλους, το περιβάλλον του και τον εαυτό του
- Το «επειδή το λέω εγώ» δεν είναι ένας αρκετά καλός λόγος

το όριο να είναι κατάλληλο για την ηλικία του παιδιού και τις ικανότητες του

- Τα όρια μπορούν να αναθεωρηθούν καθώς μεγαλώνει το παιδί μας
- ### να συμμετέχει το παιδί στην εξεύρεση λύσεων
- Μερικές φορές οι καλύτερες ιδέες προκύπτουν από τα ίδια τα παιδιά
-

Βιβλιογραφία

- Simone Davies, *Μοντεσσόρι στο σπίτι με το μικρό παιδί (1-3 ετών)*, εκδόσεις Μεταίχμιο
- Σοφία Φραγκούλη, *Ζητήματα εκπαίδευσης του μικρού παιδιού - παιδαγωγικά μηνύματα της Μαρία Μοντεσσόρι*, εκδόσεις Γρηγόρη
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Δεκτικός νους*, "Το παιδί κατακτά την ανεξαρτησία", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Το μυστικό της παιδικής ηλικίας*, "Η αγωγή του παιδιού", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Εκπαίδευση για έναν καινούργιο κόσμο*, "Η αγωγή ξεκινάει από τη γέννηση", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Να χτίσουμε τον κόσμο που ταιριάζει στο παιδί*, "Ο ενήλικας και το παιδί", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Πρακτικός οδηγός στη μέθοδό μου*, "Ελευθερία", "Ηθικοί παράγοντες", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Η διαμόρφωση του ανθρώπου*, "Πειθαρχία", "Τάξη και καλοσύνη", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Η ανακάλυψη του παιδιού*, "οι μέθοδοι διδασκαλίας στα σπίτια των παιδιών", εκδόσεις Γλάρος
- Μαρία Μοντεσσόρι, *Τι πρέπει να ξέρετε για το παιδί σας*, "Δραστηριότητα και ανεξαρτησίας", εκδόσεις Γλάρος

Ευχαριστούμε!!!

η ομάδα του Learning Steps
